Factsheet. **Gendergerelateerde mis- en desinformatie**

Terugkerende narratieven herkennen en factchecken

Desinformatie over LGBTQIA+ personen is één van de meest voorkomende vormen van desinformatie binnen de Europese Unie, stelt de European Digital Media Observatory (EDMO). Vooral trans personen zijn vaak het doelwit. De onjuiste en misleidende informatie wordt steeds moeilijker te herkennen. Dit kan vooroordelen en vijandigheid versterken en het vertrouwen in wetenschap en instellingen ondermijnen.

Kerncijfers en context

Deze factsheet is gebaseerd op de Deep Dive LGBTQIA+ van Nieuwscheckers waarin **61 Nederlandstalige factchecks** geanalyseerd werden. Hieruit kwamen zes terugkerende misleidende narratieven naar voren.
Verder toont het onderzoek van Pointer aan dat minstens **38 Nederlandstalige websites** zich voorstellen als neutrale informatiebronnen over transgenderthema's, terwijl ze in werkelijkheid mis- en desinformatie verspreiden.

1. Misinformatie of desinformatie?

Het verschil tussen beiden zit vooral in de bedoeling erachter.

- **Misinformatie**: onjuiste informatie die gedeeld wordt zonder de bedoeling om anderen bewust te misleiden of te schaden.

- **Desinformatie**: onjuiste informatie die bewust wordt verspreid om anderen te misleiden of schade te veroorzaken. Bijvoorbeeld: nepnieuws, gemanipuleerde beelden, complottheorieën of websites die erop gericht zijn foutieve informatie te verspreiden.

2. LGBTQIA+ Deep Dive: zes terugkerende narratieven

Uit de 61 geanalyseerde factchecks uit de Deep Dive LGBTQIA+ kwamen zes terugkerende narratieven naar voren.

Narratief	Aantal beweringen
De zogenaamde "LGBTQIA+ agenda"	24
Zwartmaken van LGBTQIA+ personen	16
Overdreven anti-LGBTQIA+ steun	8
Mensen onterecht als LGBTQIA+ voorstellen	6
LGBTQIA+-emancipatie gebruiken om tegenstellingen aan te wakkeren	4
De aanwezigheid en impact van LGBTQIA+ overdrijven	3

Narratief 1: De zogenaamde ‘LGBTQIA+ agenda’

Er wordt beweerd dat overheden, scholen of andere organisaties bewust een ‘LGBTQIA+ agenda’ opdringen. Daarbij worden vaak verzonnen maatregelen of sterk overdreven theorieën verspreid over beleid, onderwijs of maatschappelijke veranderingen. De boodschap is meestal dat LGBTQIA+ personen een voorkeursbehandeling krijgen of dat hun rechten ten koste gaan van die van “de gewone mensen”.

Voorbeelden

Bewering: De Vlaamse leeuwenvlaggen aan de IJzertoren in Diksmuide werden vervangen door Pridevlaggen.
Feit: De Vlaamse leeuwenvlaggen werden niet vervangen; er werden tijdelijk vredesvlaggen opgehangen.

Bewering: VDAB heeft het woord ‘vrouw’ verboden in vacatures.
Feit: VDAB heeft het woord ‘vrouw’ niet verboden in vacatures.

Narratief 2: Zwartmaken van LGBTQIA+ personen

LGBTQIA+ personen worden op een negatieve manier voorgesteld. Zonder bewijs worden ze in verband gebracht met pedofilie, grooming, geweld of het indoctrineren van kinderen. Binnen dit type beweringen circuleren ook berichten waarin LGBTQIA+ personen worden bespot of omschreven als dom, gevaarlijk of abnormaal.

Voorbeelden

Bewering: De kleuren op de Progress Pride-vlag staan voor pedofilie.
Feit: De blauw-, wit- en rozetinten verwijzen naar de transgendervlag, niet naar pedofilie.

Bewering: Trans personen zijn vaker verantwoordelijk voor schietpartijen.
Feit: Daar is geen bewijs voor; de meeste daders van schietpartijen zijn cisgender mannen. Trans personen zijn juist vaker slachtoffer van geweld dan dader.

Bewering: Jongeren worden transgender doordat scholen, sociale media of activisten hen beïnvloeden.
Feit: Daar is geen wetenschappelijk bewijs voor; onderzoek waarop dit gebaseerd was, vroeg alleen ouders naar hun mening en niet de jongeren zelf.

Narratief 3: Overdreven anti-LGBTQIA+ steun

Bij dit narratief wordt de indruk gewekt dat steeds meer mensen, bekende personen of overheden zich tegen LGBTQIA+ personen keren. Daarbij worden uitspraken, foto's of video's uit hun context gehaald of volledig verzonnen. Zo lijkt het alsof er veel meer steun is voor anti-LGBTQIA+ standpunten dan er in werkelijkheid is.

Voorbeelden

Bewering: Max Verstappen boycotte een Pride-evenement.
Feit: Het vermeende Pride-evenement bestond helemaal niet.

Bewering: Een video toont hoe een ouder en een leerkracht ruzie maken over een Pride-vlag in de klas.
Feit: De video was in scène gezet met acteurs en toont geen echte gebeurtenis.

Bewering: De Italiaanse regering heeft de Pride-maand afgeschaft en verving die door een 'Maand van het Traditionele Gezin'.
Feit: De Italiaanse regering heeft Pride-maand niet afgeschaft en ook niet ingeruild voor een maand van het traditionele gezin.

Narratief 4: Mensen onterecht als LGBTQIA+ aanwijzen

In dit narratief worden mensen zonder bewijs als LGBTQIA+ voorgesteld. Vaak gebeurt dit met gemanipuleerde foto's, AI-gegenereerde beelden of pseudowetenschappelijke "bewijzen". Dergelijke beelden en berichten worden gebruikt om nepverhalen geloofwaardig te laten lijken. Ze willen niet alleen iemand in diskrediet brengen, maar ook de indruk wekken dat LGBTQIA+ zijn negatief of beschamend is.

Deze vorm van desinformatie gaat meestal over trans personen en wordt online vaak omschreven als "transvestigations". Daarbij wordt zonder bewijs beweerd dat bekende cisgender personen transgender zijn. Als "bewijs" worden uiterlijke kenmerken of pseudowetenschappelijke theorieën gebruikt.

Voorbeelden

Bewering: Brigitte Macron is een trans vrouw.
Feit: Daar is geen enkel bewijs voor; de bewering is onderdeel van een complottheorie**.** Ook een verhaal over een overleden chirurg met zogezegd "bewijs" blijkt met AI gemaakt.

Bewering: De Algerijnse bokster Imane Khelif is transgender.
Feit: Imane Khelif is geen trans persoon. Ze heeft wel een variatie in de geslachtsontwikkeling (intersekse).

Narratief 5: LGBTQIA+-emancipatie gebruiken om tegenstellingen aan te wakkeren

LGBTQIA+ rechten worden gebruikt om tegenstellingen tussen bevolkingsgroepen of culturen te versterken. Er worden onjuiste of misleidende verhalen verspreid om de indruk te wekken dat bepaalde religieuze of culturele groepen LGBTQIA+ personen niet respecteren. Het doel is vaak om bestaande maatschappelijke tegenstellingen verder aan te wakkeren of bepaalde groepen in een negatief daglicht te plaatsen.

Voorbeelden

Bewering: Een man met een regenboogvlag werd door moslims weggejaagd tijdens een pro-Palestijnse betoging.
Feit: De man werd niet weggejaagd**,** maar juist verwelkomd.

Bewering: Het vliegtuig van het Duitse voetbalelftal werd door Qatar geweigerd omdat er "Diversity Wins" op stond.
Feit: Het speciale Lufthansa-vliegtuig is niet geweigerd en al meerdere keren geland in Qatar**.**

Narratief 6: Aanwezigheid en impact van LGBTQIA+ overdrijven

Bij dit narratief wordt de aanwezigheid of maatschappelijke impact van LGBTQIA+ personen, -rechten of -beleid groter voorgesteld dan het in werkelijkheid is. Dat gebeurt bijvoorbeeld door cijfers verkeerd voor te stellen, onderzoeken verkeerd te interpreteren of te suggereren dat LGBTQIA+ beleid veel grotere gevolgen heeft dan wetenschappelijk onderbouwd kan worden.

Voorbeeld

Bewering: In elke Vlaamse schoolklas zit een kind met twee ouders van hetzelfde geslacht.
Feit: Daar is geen bewijs voor; de beschikbare cijfers ondersteunen deze bewering niet.

Meer informatie en voorbeelden per narratief vind je in de Deep Dive LGBTQIA+

3. Desinformatie herkennen en factchecken

Desinformatie is niet altijd makkelijk te herkennen. Berichten worden vaak zo gemaakt dat ze betrouwbaar lijken. Twijfel je of een bericht klopt? Kijk eerst of de bewering al werd nagekeken door een factcheckplatform. Is de bewering nog niet onderzocht? Bij sommige factcheckplatformen kan je zelf een suggestie indienen.

Factcheckplatformen

Factcheck Vlaanderen
VRT NWS Factcheck
Knack Factcheck
deCheckers
Pointer (Nederland)
Nieuwscheckers (Nederland)
DPA Factchecking (Europa)

Factchecken met de HALT-methode

Wil je liever zelf factchecken? De HALT-methode is een Nederlandstalige versie van de SIFT-methode, ontwikkeld door de onderzoeker en mediawijsheidsexpert Mike Caulfield. Nieuwscheckers (Universiteit Leiden) vertaalde de methode naar het Nederlands en maakte er de HALT-methode van. Het is een stappenplan om de betrouwbaarheid van beweringen en berichtgeving te bepalen.

Download hier de affiche over de HALT-methode mediawijs

H — Ho, stop even!

Lees je een bericht dat sterke emoties oproept of twijfel je aan de inhoud? Deel het dan niet meteen verder. Sta even stil en doorloop volgende stappen.

Vragen die kunnen helpen

- **Roept de titel twijfels of sterke emoties op?** Desinformatieve berichten roepen meestal boosheid, angst of verontwaardiging op. Dit dient o.a. om snelle reacties uit te lokken en zo het bereik te vergroten.
- **Waarom is het bericht gemaakt of verspreid?** Wil de maker je overtuigen, beïnvloeden, geld van je krijgen of gewoon informeren?
- **Waarom krijg ik dit te zien?** Voor wie is het bericht bedoeld?
- **Wat zijn mijn eigen vooroordelen?**

A — Analyseer de bron

Hoe wordt de informatie voorgesteld en wie heeft dit opgemaakt? Als dat bijvoorbeeld iemand is die geen expertise heeft over het onderwerp, frons dan je wenkbrauwen en ga door naar de volgende stap.

Vragen die kunnen helpen

- **Wie heeft het bericht gemaakt, verspreid en/of gepubliceerd?** Wie is de auteur, verantwoordelijke uitgever of website-eigenaar?
- **Wanneer werd het bericht gemaakt, verspreid en/of gepubliceerd?**
- **Zijn er verdachte elementen aanwezig?** Denk aan bewerkte of AI-gegenereerde afbeeldingen, complottaal (bv. "verborgen agenda's", "geheime plannen…", "wat ze niet willen dat je weet…", …), spectaculaire cijfers zonder bronvermelding, schrijffouten, …

L — Lokaliseer andere bronnen

Ga na of andere betrouwbare bronnen iets gelijkaardigs over het onderwerp zeggen.

Vragen die kunnen helpen

- **Welke bronnen gebruikt de auteur?** Zijn de vermelde bronnen écht?
- **Wordt de informatie uit deze bronnen correct weergegeven en geïnterpreteerd?**

Verschillende websites bieden betrouwbare, wetenschappelijk en praktijkonderbouwde informatie over gender- en seksuele diversiteit:

- Transgender Infopunt
- Gendervonk
- Transgender Netwerk Nederland
- Transvisie Nederland
- Çavaria
- Lumi
- IDEM
- Sensoa
- Allesoverseks
- Soa Aids Nederland
- Rutgers

LET OP

Onderzoek van Pointer toont aan dat **minstens 38 Nederlandstalige websites over transgenderzorg en trans personen** informatief lijken, maar in werkelijkheid **foutieve informatie verspreiden.**

Meer weten over dit onderzoek?

- In een video getuigen trans personen over 'De Transgendercheck'.
- In het artikel van Pointer lees je meer over de desinformatieve Nederlandstalige websites en het onderzoek dat ze hiernaar uitvoerde.

T — Traceer de originele context
Ga na waar het bericht of de informatie oorspronkelijk vandaan komt.

Vragen die kunnen helpen
- **Is dit het oorspronkelijke bericht?** Of bouwt het verder op een ander bericht?
- **Is het artikel gebaseerd op feiten?** Wordt de informatie objectief weergegeven?
- **Klopt de datum?** Is de informatie nog actueel?

4. Meer inspiratie

Tot slot hieronder een overzicht van video's en handleidingen over hoe je zelf kunt factchecken en hoe je gezond met desinformatie kunt omgaan.

- Video 'Veilig online blijven als trans persoon? Doe dit wel en dit juist niet'
- Video 'Moet je reageren op transfobe posts of juist niet?'
- Video 'Misinformatie over trans personen aanpakken met de bondgenotenboog'
- Video 'Hoe reageer je op transfobe reacties? Bappie helpt je met rust & humor'
- Video 'De Truth Sandwich. Zo reageer je effectief op desinformatie'
- Video van VRT over 'Hoe kun je beelden factchecken?'
- Handleiding 'Samen weerbaar tegen online haat' (Stroomversnellers)

Vragen of meer info?

Transgender Infopunt
0800 96 316
contact@transgenderinfo.be
Open: maandag t.e.m. donderdag, 9-16u